

Cs. Varga István

Kalász László emlékezete

„Emelj fel emlék! / Lélek vagyok. / Élni szeretnék!”
(Radnóti Miklós: *Előhang egy „monodrámához”*)

A Jubiláns Jánosi Zoltánnak

Kalász László és a Hetek költőcsoport

Kalász László 1933. február 3-án született az észak-borsodi Perkupán – a Bódva völgyében. Emlékezésem célja: költői örökségének, ránk hagyományozott emberi, irodalmi, szellemi-lelki értékeinek számbavétele, arculatának felmutatása. Küzdelem ez a felejtés ellen, a költő emlékét fakító, homályosító idő hatalmával szemben. Babitscsal vallom: „Az emlék: mi vagyunk.” Értékkereső és értékelő írásom számvetés is, az értelmezés és értékelés célkitűzéséhez illeszkedik. Alapja az *Antigonétól* eredeztethető kegyelet, amely a római jogban mindent felülírt, amelyet a kereszténység parancsá tett.

Az 1960-as évek elején új eszményekkel és értékrenddel jelentkező Hetek költőcsoport névadója, műhelyszervezője Kabdebó Lóránt volt. Költői: Ágh István, Bella István, Buda Ferenc, Kalász László, Raffai Sarolta, Ratkó József, Serfőző Simon – mára hárman maradtak: Ágh, Buda és Serfőző. Váci Mihály az 1961-ben alapított *Új Írásban* segítette a Heteket, ahol Farkas László be is mutatta költőit. Kabdebó Lóránt mellett pályára segítőjük volt Váci Mihály, Farkas László, Serfőző Simon, Ilia Mihály, irodalomkritikus támogatójuk Czine Mihály, Kiss Ferenc, Bata Imre, Székelyhídi Ágoston, Béládi Miklós, Zimonyi Zoltán... Fontos fórumuk volt a Magvető Kiadó, az *Új Írás*, a *Napjaink*, a *Tiszatáj*, az *Alföld*...

Kalász László szerint „Spontán nekirugaszkodás hozott össze bennünket irodalomkritikai segédlettel.” Ágh István így vall erről: „Heteknek nevezettünk [...] Nem kötött bennünket érdek. Nem is törődtünk nagyon ezzel a csoportosítással, nem éltünk egy helyen, alig találkoztunk, nem leveleztünk.” A lényeg, hogy a Hetek költői szóban és versben is vállalták, és a még élők ma is vállalják egymást, bár csoporttá nem csak belső indítékok, hanem külső szándékok is szervezték őket.

Főképpen József Attila és Nagy László szellemi öröksége, etikai, művészeti értékrendje, költészete állt közel hozzájuk. Jellemzőjük a hit a szóban, a humánumban, a szép, a jó, az igaz eszményekben. 1957 után a rendszerváltásig a kultúrpolitika hármas elve a tilt, tűr és támogat. A Hetek pedig „A művészet az emberért van” ars poeticát vallották. Bakonyi István Serfőző Simonról publikált

kismonográfiájában (Antológia Kiadó, 2012) mutatott rá: Kalász László és költő-nemzedéke a cenzúra és öncenzúra béklyójában, ahogyan Serfőző nevezi: „sintér időben” élt és alkotott.

Megvolt bennük a „felrepülni rajban” nemzedéktudat és közös akarat is. Babosi László a Zimonyi Zoltánnal Ratkó Józsefről készített interjújában, az *Ének megmarad* Hetek-versantológia címadására is rákérdezett. Egyértelmű, hogy a kötetcímet Ratkó József Sánta Ferencnek ajánlott, *Az ének megmarad* című költeményéből kölcsönözték. (A *Napjaink* 1969. 11. lapszámában jelent meg, az *Egy kenyéren* Ratkó-kötet záróverse lett.)

1985 karácsonya előtt a versantológia költői a miskolci antológia-bemutatón együtt léptek fel a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár Hetek-estjén. (Raffai Sarolta betegség miatt hiányzott.) Zimonyi Zoltán, az antológia összeállítója, az utószó szerzője, Babits szellemében komponált: „a színek együtt adják ki a képet, a hangok együtt adják a koncertet”. 1986. január 27-én, Budapesten, a Kossuth Klubban, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Irodalmi Szakosztálya, a Magyar Írószövetség és a Magyar Rádió közös rendezésében, neves színészek közreműködésével, nagysikerű estet szerveztek. *Az ének megmarad* antológiát 1986-ban Hatvanban és Tokajban is bemutatták. (Illés Lajos: *Az Új Írás hőskora. Irodalmi történetek, emlékezések*. Hét Krajcár Kiadó, Budapest, 2002.)

A költőcsoportról, munkásságáról írja Zimonyi: a Hetek „Kétkeziek gyermekei, s maguk is ismerik a munka, a szerszámok világát. Ez materiális alapja költészetüknek. A paraszti életbölcselet és a magyar irodalom közösségi hagyománya, Petőfi – Ady – József Attila – Illyés – Nagy László csillagképe, az ideák vonzása rögvalóságuk fölött. Költészetük hitelesítő pecsétje pedig eredetiségük, egyéniségük.” (Zimonyi Zoltán utószava megjelent: *Tiszatáj*, 1985. 4. sz. 94–101.)

Perkupa, Miskolc, Mezőkövesd, Debrecen, Patak...

Kalász a Hetek költőcsoport doyenje, szeretetre méltó, rokonszenves habitusú ember volt. Sugárzott róla: a jó Isten is jókedvében teremtette. Elemi iskolai tanulmányait Perkupán, a gimnáziumot Miskolcon és Mezőkövesden végezte. A miskolci Lévy József, későbbi nevén Mikszáth Kálmán Gimnáziumba járt. Amikor megszűntek a népi kollégiumok, elhelyezési gondok miatt Mezőkövesdre kellett mennie. Az akkor I. Lászlónak titulált, ma Szent László Gimnáziumban és kollégiumban tanult. Negyedév után visszakерült Miskolcra, ott is érettségizett. Szerette Miskolcot, vonzónak érezte, mert közelebb volt Perkupához, a szüleihez, a szeretett kishazához.

1952-ben lett a debreceni egyetem hallgatója. Első, kérészetű kötet indulása is a távolról csodált, a lehetőségek ígéretével kecsegtető, de közelről másnak megis-

mert cívis városhoz kötődik. Buda Ferenc írja: a debreceni írócsoport egyik össze-
jövetelén „Egy alkalommal Kalász Laci barátunk – (...) zseniális költő volt, készen
pattant ki az Isten homlokából, zsenigéi sem voltak –, egy alkalommal felolvasta
frissiben írt versét, a *Harminc hattytűjást*. Az írócsoport egyik jelese – azért
nem mondom meg a nevét, mert ez a história nem vet rá jó fényt – értetlenül
vihogott a versen. Laci, láttam utána, hervadozva távozott az össze-
jövetel vége-
zével. Kiss Tamás bácsi odalépett mellé, rátette a jobb kezét Laci vállára, s átölelte
és azt mondta: »Ne búsulj, Lacikám, úgyis nagy költő lesz belőled.« Ez akkor elég
vigaszt volt Lacinak. S valóban nagy költő vált belőle.”

A „maradandóság városában” helyét, hivatását kereső, el-elkalandozó, az órák-
ról elcsellengő költőjelölt azonban – néhány publikációs kísérlet után – az egye-
temről kimaradt. Debreceni diáksorsának Kiss Ferenc, Buda Ferenc, Székelyhidi
Ágoston, Bata Imre, Lőkös István is tanúja volt. Kalász végül 1957-ben Sárospata-
kon szerzett tanítói oklevelet. Számára is sokat jelentett a pataki kötődés, a diák-
nóta: „Bodrog partján van egy város én is laktam benne...” Kalászban és Fekete
Gyulában pataki kötődésük tudatosította, erősítette mindazt, amiről Vas István
vall az 1959-es keltezésű *Cambridge-i elégiában*: „a faragott rózsza alatt / Négy
tehetetlen magyar nagyúr (...) Egymással sub rosa beszélt”. Szabadságvágyuk, a
nemzeti függetlenség iránti hűségük következményét Patakon „ma is hirdeti /
Császárhűséggel a fekete tinta: / Decapitato in Vienna.” – Lefejeztetett Bécsben.

Otthonteremtés Szalonnán

Kalász a feleségével, Kozma Antóniával együtt Hajdúszováton is oktatott. A Raka-
ca-tó közeli Meszes faluban kezdte tanítói pályáját. Majd végérvényesen Szalon-
nán telepedett le. A Bódva-völgyi kis pátriában, patak- és tóparti világban tanít-
tóként, majd 1984-től könyvtárosként munkálkodott. Az irodalomért, a versekért
élt-halt. Ma már többet és bizonyosabbat tudunk életéről, származásáról, művei-
ről, utóéletéről, kibontakozó kultuszáról is. Tudjuk, milyen fokon vált valóra cél-
kitűzése: „úgy fogjak dalba / Úgy hogy mindenki hallja / s hogy hallja meg / végső
szavát is / dalomnak e világ (...) de falum legalább.” Kétségtelen: sajátos színekkel,
bensőséges hangulatú versekkel, költői képekkel gazdagította líránkat.

Bölcsőhelye körül, barangoló sétákon, a trianoni csonka-ország szélén, a „zsi-
lettszerű országhatáron”, a természeti szépségekben gazdag, de az életminőséget,
az anyagi körülményeket tekintve igen nehéz emberi sorsáról, léthelyzetéről is de-
rűsen, szellemesen szokott élcelődni. Ebből a csendes, szelíd természetű, szerény-
ségében is tiszteletre méltó, derűs emberségre, megértő szeretetre vágyó, csupa-
szív emberből mindig jókedv, a megértés derűje sugárzott. Az emberek közötti

árkokat, a távolságtartás övezeteit találékonyssággal, tréfával, szóviccel igyekezett áthidalni. Eredendően lírai alkatú poéta, szemérmesen rejtőzködő egyéniség volt. Legendás humora az izoláció elleni küzdelemben önvédelmi alapértéknek bizonyult. Több szempontból is hátrányos mikro környezetében gondúzó humorának védekező szerepe volt. Humorából a konfirmatív önirónia sem hiányzott. Szívesen tréfálkozott lakóhelye nevével is: „Éltem kenyéren és Szalonnán”.

Nemcsak a maga örömét tudta érzékletesen kifejezni, örülni tudott. Benne mások öröme is sokszorozódott. Különböző irodalmi fórumokon sorjázta versei. Országosan is nőtt iránta az érdeklődés, erősödött elismertsége. 1973-ban Győrben Nagy Lászlóval együtt vehette át a Radnóti-díjat. Költészetét 1975-ben József Attila-díjjal is elismerték. Tarján Tamás és Reményi József Tamás (TT-RJT) remek Kalász-paródiája rávilágít a költő léthelyzetére és legendás jókedvére: „JÓZSEF ATTILA / díjjal a zsebben / vezérnek lenni? Nem vágyok rája / Élek tovább is kenyéren / Szalonnán / Maradok a líra / sörkatonája.”

Családi kör

Kalász származásáról, a hamisan-tévesen értelmezett kocsmázás vádjáról is szólva kitérek a költő életében és művében érvényesülő tájhaza jelentőségére, tér- és idő meghatározó szerepére is. Befejezésül pedig az embert és költőt idézem meg személyes emlékeimből kibontakozó élményeimmel, a vele való mindig derűs és örömteli találkozások felelevenítésével.

Megélte a legtöbbet, legnagyobb örömet: a költővé vált vidéki tanító nehéz emberi sorsát. Kozma Antóniával, hűséges társával kötött házasságából három gyerek született: László (1960), Antónia (1961), Zoltán (1968). Szüleik példáját követték: a pedagógushivatást választották. Származásáról, családjáról a tisztázás, legendaosztatás érdekében mogyoróhéjban szólok. A tények a fontosak, nem a koholmányok.

Kalász apai nagyapja Krajcz András volt, aki 1856-ban a Gömör-Kishont vármegei Nagyveszverésen született. (Ez a magyarok és szlovákok lakta település ma a rozsnyói járásban található.) Krajcz András felesége Pető Borbála volt, aki Perkupán született 1864-ben. 1883. január 17-én kötöttek házasságot. 1901-ben született Julianna lányuk, és 1905-ben pedig Erzsébet és a költő édesapja: ifjú Krajcz András, aki 1987-ig Perkupán élt.

A költő apjának, ifjú Krajcz Andrásnak az első felesége Nagy Margit volt. A halála után Nagy Máriát, a költő édesanyját vette feleségül, aki 1904-ben született Perkupán. Kalász apja szorgos-dolgos, perkupai útőr-útkaparó volt. A 71.588/1936/III.a. számú belügyminisztériumi engedély alapján családi nevét Kalászra változtatta. (A családkutatás adataiért Laki-Lukács Lászlót (1953–2017), a kiváló hely-

történést, könyvtárost, honismereti mindenest illeti köszönet. A Bódva-völgyi „édes kis-hazában” Slezsák Imre és Hadobás Pál könyvtárigazgatókhoz hasonlóan Laki is jeles, őrálló volt a strázsán.)

Kalász származását, magyarságát tekintve a mítoszian nagy elődök, Petőfi, Gárdonyi, Sík Sándor, Mécs László, József Attila, Radnóti, és számos más kiválóság lélek szerint vállalt magyarságához kötődik. A Kárpátok alatt magyar, hungarus, közép-európai és világjelenség is a nemzeti-nemzetiségi többgyökerűség. Csupán néhány példát említek. Pavol Hviezdoslav-Ország valaha Ország Pálként született, szerény körülmények között élő, többgyermekes nemesi családban – magyar apától és szlovák anyától. Verselni is magyarul kezdett... Karel Hynek Mácha, kiváló cseh romantikus költő német nyelvű poézist is művelt. Mécs László (Mártoncsik József) magyar papköltő szülőházát Hernádszentistvánban emléktábla jelöli... A konklúzió egyértelmű: a Lélek, a nyelv és a kultúra tegyen bennünket magyarrá! Az elődök személye az utódokra nézve nem érdem, nem szégyen, hanem létállapot. (A Teremtő nem mondott le arról a jogáról, hogy meghatározza, ki, mikor, hova születik.) Senki nem tehet arról, ki az apja, az őse. Ady *A tavalyi cselédek* című verses vallomásában így fogalmaz: „Kirabolt, szegény, kis magyar, / Kitárul a felé karom, / Kit magyarrá tett értelem, / Parancs, sors, szándék, alkalom.”

Cs. Szabó László vallja ezekről a magyarokról: „Szeretjük és tiszteljük fajtestvérként mindazokat a nagyjainkat, akik idegen névvel s néha tört magyarsággal magukat büszkén magyarnak vallották...” Hungaria lakói, polgárai segítettek a magyarságnak olyan értékeket is teremteni, amelyek az európai, vagyis az egyetemes kultúrkörbe tartoznak. József Attila *A Dunánál* című remekművében erről is vall: „Meggzólítanak, mert ők én vagyok már; gyenge létemre így vagyok erős, ki emlékszem, hogy több vagyok a soknál, mert az össejtig vagyok minden ős.” A „világárva” költő *Hazám* című költeményének a fohásza örökérvényű: „adj emberiséget az embernek. / Adj magyarságot a magyarnak...”

Az „édes kis-haza”

A magyar világlátás tengelye: az Alföldről, a Duna-Tisza közéről nézve Trianon előtt: Dél-Magyarország, Dunántúl, Észak-Magyarország, Partium és Erdély. Trianon óta pedig: Alföld, (Duna-Tisza köze, Tiszántúl) Dunántúl, Felvidék, Erdély, Délvidék. Kalász szülőfaluja és lakóhelye ahhoz a Felső-magyarországi tájegységhez tartozik, amelyről Gál Sándor a Ratkó Józsefnek ajánlott, *Homok* című versében megrajzolja a török hódoltság idején és Trianon után is meglévő felvidéki aranyhidat: „csodaként nyílik ki dobóruszka / oltármélye borsi szülőszobája, hibbe balassi-csúcsa / a kassai dóm kőkriptája s feltörik a valóság vastitka / sztre-

govától szklabonyán át / komáromig felfénylenek a tájak / szenc szép hívespatak-íze / sztósz fenyőmagánya...”

Kalász László az 1970-es, '80-as és '90-es években a Bódva-völgy valóságos irodalmi legendája volt. *Szánj meg idő* című, pályakezdő verskötetének 1967-es megjelenése után (Magvető Kiadó) Kalász költészetének kedveltsége nőtt. Költői hangja gyakran idilli, a táj, a természet, a munka, a szerelem, a hűség a leggyakoribb témái. Alapélménye a szellemi magány, a szorongás. Kedves műfaja a dal. Bár halványulva, de emléke ma is él az abaúji és csereháti emberek emlékezetében. Sajnos, országos ismertsége eltűnt. A felejtés a Bódva-völgyben is gyorsan emészt. Ott is, ahol valamikor az ismertség a költőt az olvasók figyelmének középpontjába emelte. Pedig Kalász emléke éppúgy hozzátartozik ehhez a vidékhez, mint a hegyek, a Bódva patak, a Rakaca-tó, a borsodi földvár, vagy a szalonnai Árpád-kori templom. Nem a személye, egyénisége volt az oka, hogy gyakran elfogta a nyugtalanító közérzet, az idegenség-érzet, hanem a súlyos peremlét állapota, amelyben arról tett példaértékű tanúságot, amit átélt, látott, hallott, megtapasztalt.

Raffai Sarolta erről a szép, de nehéz sorsú földrajzi tájról és embereiről írta és publikálta a *Napjainkban* (1973. 11. sz. 5) *Szalonna-falván* című, Kalász Lászlóéknak dedikált versét: „A végeken, a végeken / varázsát vedlő kúriában, / roskasztott le a félelem: a végeken.” Kalász számos versében rámutatott léthelyzetének valós állapotára: *Patakparti világban*, *Sose azt* stb. Az előregedő, elszegényedő, elnéptelenedő falvakban máig érvényes szentencia: „Túrd, amit túrni kell, és örülj, midőn lehet!” (Kazinczy Ferenc)

Az emberi-költői sorsképlet része, hogy a „*Ne dűts ki szél*” kötet címadása számos kortársában a ne dűts ki pálinka veszélyét asszociálta. Kalász ser, bor és kocsmá iránti vonzalmára vonatkozóan találó Kaló Béla jellemzése, amely a költő életviteléről, mentalitásáról is hiteles pillanatfelvétel: „Egy szemlélődő, kissé kócos, öreg kölyök, aki néhány percre megáll elmélázni, de többnyire presszóban látni sörözni vagy borozni. Falusi emberek között. Hrabál Kerskóban = Kalász Szalonnan.”

A magyar virtushoz, számos borvidéki genius locihoz hozzátartozik a bor. Kalász egri író-olvasó találkozáját, könyvbemutatóját követően, a közös koccintáskor idéztem: „Szent Márton bort iszik, lehet, de nem is prédikál vizet.” Mire bor- és serbarát költőbarátom az üres poharat megemelve, poétához illőn fordult a vendéglátóhoz: „Előttünk / egy / üres pohár / azt / se tudom / most már / hol áll // mert ha egyszer / tele lenne / látnám is, hogy mi van benne.”

Az ivást illetően emlékezzünk arra is, mielőtt sietve ítélnénk, hogy a bormámor ihlető erejét a magyar és a világirodalom számtalan verse dicsőíti. Ismeretes a mondás: „Ki bort iszik, imádkozik, aki vedel, elkárhozik.” A mondat második része Kalászra nem volt jellemző. Ne feledjük: Szent Domonkos a rendjét egy kocsmában alapította, amikor a kocsmárossal vitatkozott az igazságról. (Ezért lett

jelmondata a Veritas.) Kalász „emelek érted bikavértet” jellegű üdvözletei, dedikációi legalább annyira szeretetről és barátságról szólnak, mint a borivásról. Élete során költészete megérlelődött, mint a jó borok. (Szomorú, ha az ember nem nemes borrá érik, hanem megsavanyodik, mint a rossz bor!)

A hatvanas-hetvenes években Szalonnán, Perkupán, a Bódva-völgy aprófalvaiban még számos nótás-dalos generáció élt. Képviselői a bor, sör, pálinka, kávé és üdítő fogyasztásával együtt örömszerző közösségi élményre, társaságra és társalgásra is vágytak. Kocsmába azért is jártak, hogy ott találkozzanak egymással, hogy jeles alkalmakkor, koccintgatás közben megbeszéljék a híreket, ügyes-bajos dolgaikat, jókedvükben és bánatukban együtt énekeljenek-daloljanak barátaikkal, rokonaikkal. Számukra a kocsmák közkedvelt demokratikus intézménynek számított, amely a személyes találkozások, a szót értés esélyét, a megbeszéléseken alapuló döntések és egyességek lehetőségét is adta. Mi lenne, ha a sör és a bor, a kocsmák stb. irodalmi mérce lenne a dehisztálásra? (Kaiser László arra figyelmeztet: a költő értéke aligha mérhető gigával és ágyékkal.)

A költő és szülőföld kapcsolatában az időbeliség és a térbeliség fogalma összefonódik. Kalász költészete és Bódva-völgyi létdimenziója egymást feltételezi. Ebben a könnyen behatárolható patak- és tóparti mikrovilágban tárult fel számára a világ térbeli és időbeli összefüggésrendszere, nyílik meg a távlata is. (Ennek lényegét Bertrand Westphal a francia „spatiotemporalité” fogalomba sűríti, hogy még világosabbá váljon a két szegmens együttes jelentősége.) Nincs idő tér nélkül és fordítva sem. A földrajz térbeli történelem, a történelem időbeli földrajz. Mindezt Kalász művei is szemléletesen bizonyítják.

Kalász szívós munkával, alsós tagozatos pedagógusként egy országzugban vált József Attila-díjas költővé. Kiss Ferenc és Jánosi Zoltán joggal hangsúlyozza: az embert próbáló nehéz, sőt mostoha körülményeket megszenvedve, tehetségével jól sáfarkodva nőtt nagygyá. Életének nemcsak ünnepi, hanem, mindennapi eseményeit is a költészet fényébe tudta vonni, érdekfeszítővé, esztétikai érdekűvé tudta tenni. Lírájában élete végéig bőségesen áradtak a szülőföld tiszt forrásai. Versei poétai és emberi dokumentumok.

Az irodalmi szöveg és az emberi terek kapcsolatát Bertrand Westphal, francia irodalomtudós, a deterritorizációnak nevezi. Kalász László költészetének behatárolt emberi terei a Bódva-völgy lokalitásának sokrétű összefüggéseit mutatják. (A Bódva Stósznál ered, az 1186 méter magas Csürkész alatt.) A perkupai-szalonnai helybeliség (deterritorizáció) és az időbeliség nézőpontjából is szemlélhetjük verseit. (Az idő és tér összefüggéseinek, újszerű szemléletének gyakorlati irodalmi alkalmazása már sikeresen megtörtént a mediterrán országokban, főleg Olaszországban, de Skandináviában (különösen Svédországban), amint a Fekete-tenger környékén és a Balkánon is témakör lett a tér- és időbeliség...

Értelmezésünk középpontjában az emberi terek irodalmi reprezentációja áll. Ennek jegyében hangsúlyozzuk: nemcsak a táj, a város (vagy más emberi tér) határozza meg azt, hogyan írnak róla, hanem az irodalom is visszahat és meghatározza az adott teret. Ha Joyce-t olvastunk, már eleve él bennünk egy joyce-i Dublin-kép. Pessoa Lisszabon-, Kafka Prága-, Dosztojevszkij Szentpétervár-képe is meghatározó. Gondoljunk Aranyra és Nagyszalontára, Madáchra és Sztregovára, Adyra és Érmindszentre, Kosztolányira és Szabadkára, Babitsra és Szekszárdra, Nagy Lászlóra és Iszkázra, Kálnokyra és Egerre, Sztószra és Fábry Zoltánra, Szalonnára és Kalász Lászlóra...

Szalonna tüneményes szépségű Árpád-kori kis temploma, a költő lakóhelyének legnevezetesebb látnivalója. Ez a parányi „Mindenség modell”, a falu központjában álló kisebb dombra épített kicsi kis istenháza és a harangláb. Erről a szépséges időtanúróról, építészeti gyöngyszemről is elmondhatjuk, Erdélyi Zsuzsanna *Hegyet hágék, lőtőt lépék...* című, apokrif imádságokat tartalmazó könyve nyomán: „... Kívül kegyelmes; belől irgalmas...” Legrégőbbi része a körtemplom, a XI. századból való. A kis körtemplomot román stílusban bővítették tovább a XIII. században nyugat felé négyszög alakú hajóval...

Kalász László a magyar líra „templomépítő” költői közé tartozik. Versben és festményen is megörökítette a csodálatos szalonnai műemléktemplomot: „Német tatár török felett / őrizgettél magyar eget. (...) csöpp példája kicsiny hazámnak / mindig mosolygok mikor látlak / folyton újulsz miként országom / – »Erős várunk« – fakad a számon.” Kalász kiválóan rajzolt és festett is. *Őnarckép templommal* című Kalász-festményen együtt látható a falu két nevezetessége: erős fényben, pompás szépségében a kis szentegyház, előtte pedig a költő elmosódó, tünődő/áttűnő képe.

Kalász versvilága térben és időben nyitott, lírájának ideje a múlttól szólva is mindig a jelen. Szülőföldjének történelmi múltját, szabadságszerető örökségét példázza az Én Igaz Fejedelmem. A fejedelem legendás emlékét mondák, utak, fák, források nevei, legendái őrzik. Kalásznál a kuruc kor keserű tanulsága a jelenre üt: „túl-on-túl biztos lelkünk / – feltörni vagy letörni”. De megszólaltatja jövőhitét is: „bár dolgunkban elvérzünk / hullámán a reménynek / feljő gyönyörűbb népünk”.

Dalversek

Kalász a megtalált költői hanghoz, a dalformához hűséges maradt, amint a fiatalon kialakított poétikához, szívéhez nőtt témáihoz, tárgyaihoz, élményekből lett emlékeihez is. Köteteiben megfigyelhető, hogyan változott, gazdagodott a lírája, de az is, hogy milyen következetesen és finom variációkkal építette, mélyítette egyéni és karakteres költészetét.

Nagyobb ívű, hosszabb kompozíciót („hosszúverset”) viszonylag keveset találunk életművében. De mennyi változata van nála a dalnak, sóhajnak, játékos ritmus- és rímmondókának, nosztalgikus, fájdalmas, idilli, keserű vagy dacos, férfiasan komoly vagy szinte gyermekien felhőtlen, magánnal küszködő, tágabb, nagyobb egységekben – táj, természet, haza, nagyvilág – lírában feloldódó megszólalásainak? (*Tikkadt hegyek; Villámok; A tél jeges hatalma; Egy-vér egy-lélek; Nem születtem nagynak; Karvaly sebez; Nagy csöcs; Madarak; Megültük; Nézlek; A homlokomra; Fekete szív; Rügyeket vet; Percekkel viaskodom, Nem tudsz..., Színt vallok a szelekkel* stb.)

A költő léthelyzetéből fakadó, lelkében hordott „száműzöttsége”, „vidékisége” is főképpen a tájban oldódik és mélyül. Amint Juhász magyar sorsfolyója a Tisza, Kalászé a Bódva patak. Számára létmeghatározó jelentőségű az anyanyelv, a szülőföld. „Költőileg lakozik az ember ezen a földön”, mondja Hölderlin egyik versében, amelyet Heidegger kimerítően kommentált. Kalász költészetében heideggeri értelemben is a nyelven túli állomány az igazi: „A nyelv a lét háza. A nyelv hajlékában lakozik az ember. A gondolkodók és a költők e hajlék őrzői.” (Bacsó Béla fordítása)

Kalász sajátosan egyéni költészete szerves része a regionális tudatnak, emlékezete a magyar irodalomnak. Kultusza már a költő életében derűs, legendás történetekben, emlékezetes könyvbemutatókon, találkozókön megnyilvánuló osztatlan szeretetben is megmutatkozott. Saját útját járó, istenadta tehetség volt. Költői hivatás szabta meg életének törvényét. Szalonnán lakott és tanított. Itt vívta ki a törvény adta szabadságot, valósította meg a számára elérhető lehetőségeket. Vérbeli dalköltő olyan értelemben is, ahogyan Kodály értelmezte a dalt: „A dal mennyei eredetű és mennyet varázsol.”

Verseit érdemes újra és újra kézbe venni: figyelmesen újraolvasni. Kitűnően érezte a magyar népdal sugallatait. A (nép)dalforma, a letisztult képalkotás, a fiúi szeretet és a szerelmi érzés spontán kifejezése adja az *Anyámnak kontya van* című miniatűr dal sugárzó szépségét, erőteljes nyelvi és képi érzékletességét. A méltán közkedvelt anyaversek között van a helye, Csoóri Sándor *Anyám fekete rózsza* című verse mellett.

Az *Anyámnak kontya van* klasszikusan szép anyakép: őszinte és igaz alkotás. Benne a létmeghatározás szépsége a férfiszemlélet természettörvényét követi. Kalász László a fiúi szeretet és a szerelmi érzés spontán kifejezését adja a vers sugárzó szépségében. Arany Lajos találóan nevezi „a természeti dal reprezentatív példájának”. Ez a miniatűr dal a magyar líra csodálatos vonulatát alkotó anyaversek egyik legkedvesebbike, az édesanyját a kedvesében kereső férfi ősi vágyát fejezi ki: „Anyámnak kontya van / kerek (...) csak akkor leszek kedvesed / ha kerek kontyod lesz neked / ha mint anyám: első jajomra / gyógyírt találsz minden bajomra”.

Az irodalom kultikus szokásrendje genetikusan kapcsolódik a kultuszhoz, vég-ső soron: a szakralitáshoz. Kalász számos verse túlmutat a lokalitáson, az evilági, látható horizonton, a léthelyzet, az utak holtágán, túl az emberi sorsok peremén. Költészetét az élőbeszéd közvetlensége jellemzi. Kalász fejlődőképes költő volt. Szemléletét, képpalkotását az elvont tárgyiaság gazdagítja. A szürreális látásmód felé mozdult. Ennek meggyőző bizonyítéka: „Tarolt ágakon / tébolyok: / gyümölcs-eimet hova tettem! vézna gallyakról / taszított / szégyen pereg a levelekben // a törzs még áll / s a gyökér mászik / soha-nem-sejtett rétegekbe // fent az ég / kristálykupoláján / mintha egy kőmadár kerengne”.

A térbeli végtelen helyett a benső végtelen dimenzióit járta, akkor is, amikor úgy érezte: „céljaimban nincs irány / csak a véges vége”. Jánosi Zoltán állapítja meg Ratkó Józsefről, analogikusan értelmezve, Kalász Lászlóra is érvényesen: példaképeivel, József Attilával, Nagy Lászlóval, kortárs költőtársaival együtt utóéletében is vívja harcát, amikor „a csapdahelyzetet teremtő történelmi idő ezt a morált és közösségtudatot hordozó lírát légüres térbe tereli, majd megbélyegzi és kifosztja. (...) Krízisén át a történelem önmaga jövőkép-hiányáról nyilatkozik meg...”

Ezen a tájon bőven terem tövis koszorúnak, tölgyfa feszületnek: „Pilátus rengeteg kerül / dögivel hóhér és poroszló / majd csak akad egy Krisztus is”. A természethez, fákhhoz, virágokhoz, állatokhoz szelíd, szinte ferences szemlélettel viszonyult: „Áhítat kéne / gyermeki / csodálkozás / havakkal hulló / kék látomás.” Rónay László találóan adta címül egyik írásának, Kalász László életére, szelíd emberségére utalva: „Szent Ferenc Szalonnán”. Egy László-napi köszöntéskor Kalásznéknél magam is átéltem: „Uram, jó nekünk itt lenni” – „Boldogok, akik házadban laknak, Uram” („Beati qui habitant in domo tua Domine.”)

Az etikumot, a humánumot, a költői felelősséget az emberi létezés és művészet gyémánttengelyének tartotta. Zimonyi Zoltán szerint Kalász „az igazság pillanatát élethossznyira tágítja”: „Mintha rögtön / meghalnék / úgy kellene élnem / élesül nyakamra szél / eresztgeti vérem (...) e szerelmes szülőföld / elveszejt már engem. // mintha rögtön meghalnék / úgy kellene élnem / születéstől haláig / tartó emberségben.”

Kalásznak a szülőföldje lett életem át a lakó- és munkahelye. Felelősségtudattal megáldott értelmiségiként szoros sorsközösségben élt szűkebb pátriájának népével. A pusztulás, kirekesztettség, szűkösség, bezártság korlátait, bilincseit emberként és költőként is megszenvedte. Léthelyzetének, sokrétű konfliktusának a jellemzésére Németh László idézem: „Vagy magadat mented s az ügy romlik meg körülötted, vagy az ügyet mented s magad pusztulsz bele.” A költői önstilizáción túlmutat, ahogyan a krisztusi szenvedéssel, a szenvedés misztériumával azonosul: „Pilátus vagyok / s Krisztus is / percekre feszít vak ítélet (...) golgoták a domboldalok / gondjaim már feszületek / mosom kezem Bódvánk vizében / utána felfeszülhetek.”

„Bartóki dalok”

Jánosi Zoltán *Kalász László „bartóki dalai”* címen publikált összegező érvényű, iránymutató tanulmányában meggyőzően bizonyítja: a dalköltő Kalász Erdélyi József, Sinka István, József Attila, Nagy László örököse, Jeszenyin és Lorca Bódva-völgyi rokona. (Jánosi Zoltán: *Lét és ítélet*. Felsőmagyarország Kiadó, 2001. 245–261.) Helytállóan állapítja meg: kortárs líránkban „a népdalból és a magyar költészet »...bartóki vonulatából« feléje hullámozó örökséget a folklór terepeiről tovább dúsítva fejleszti ki jellegzetes »léthelyzet-sűrítő« dalait.” A térbeli végtelen helyett a benső végtelen dimenzióit pásztázza akkor is, amikor úgy érezte: „céljaimban nincs irány / csak a véges vége”. Példaképeivel, József Attilával, Nagy Lászlóval, Ratkó Józseffel és költőtársaival együtt utóéletében is vívja harcát, amikor „a csapdahelyzetet teremtő történelmi idő ezt a morált és közösségtudatot hordozó lírát légüres térbe tereli, majd megbélyegzi és kifosztja. (...) Krízisén át a történelem önmaga jövőkép-hiányáról nyilatkozik meg...”

Jánosi szerint Kalász Lászlónak a Bódva-völgyben „az oktatói pálya és a költészet kínált egymásba fénylő lehetőségeket.” Kalász a népi kultúra, az utolsó szerves paraszti kultúra, Kalevala értékeit megismerve, József Attila, Illyés, Nagy László nyomán költészetünk „bartóki” vonulatához tartozik. A magyar népi és archaikus kulturális tradíciókat követő alkotók művészete a világirodalmi párhuzamot mutat: Jeszenyin, Eino Leino, Garcia Lorca, Nicolas Guillén, Vasco Popa, Pablo Neruda, prózában pedig Asturias és mások képviselik ezt a tradíciót őrző és megújító alkotói vonulatot.

Kalász László témaköreivel a magyar líra legszebb tradícióit újíttotta meg, sajátos líramodellt, műfajvariánsokat, daltípusokat alakított ki. Ebben a Bódva-völgyi „lábnyom-világban, amint Kaló Béla hangsúlyozza: Kalász bizonyos értelemben „szalonai Kalevalát” teremtett. Nőttön nőtt művészi „kalevalázó”, erősen aszszociatív önportréja. A „fél-hosszú” Kalász-vers egyéni verziók sorát képviseli a kor lírájának „bartóki vonulatában”, kozmikus világképet felmutató, értékösszegezés a *Végtelen rét havában* című költemény.

Költészetének lokális értékeit növeli, hogy intenzív létállapotokat sűrítve képes az egyetemesbe építeni. Arany, Ady, József Attila, Weöres, Juhász Ferenc, Ágh István, Bella István, Buda Ferenc, Serfőző Simon, Kiss Anna, Kiss Benedek, Tamási Menyhért lírája mutat szoros rokonságot a Kalevala-örökség magyar inspirációival. Valóban a finnugor folklór inspirációit érezzük a *Harminc hattýutojást leltem* és a *Tetejetlen fa* című versekben. A *Kilenc csillag* és az *56 október* című vers pedig sorsállapot kifejezője.

Kalász Lászlót a Németh László-i pedagógus hit éltette: az ember többre tanítható és jobbá nevelhető. Országzugban végzett, negyedszázados tanítói, peda-

gógusi, majd könyvtárosi munkájáért soha nem kapott kitüntetést, mégis fényt hagyott maga után. (Büszke volt arra, hogy szeles, hideg időben sosem felejtette el mondani tanítványainak: „Gomboljátok be kabátotokat!”)

A vidéki pedagógusok, a humán értelmiségiek sorsáról, a megtartó erőkről, hűségéről, emberségről, Jánosi Zoltán joggal hangsúlyozza: a szalonnai költő „szép emberi küldetéséről” hitelesen és maradandóan tanúskodnak költeményei. Kedves témakörei: a szerelem, a család, az anya- és apakép motívumai számos versében kapnak egyéni, eredeti kifejezést. Kalász valami hasonlót tett a Bódva-völgyben, mint jeles költőtársa, Buda Ferenc: „poézissé emelte a nemzeti sorsértelmezést és belső lélekanalízist.”

Költőtársak: Fecske Csaba és Csorba Piroska

Kalász Lászlót az észak-borsodi tájhaza küldte a magyar irodalomba, amint a szögligeti Fecske Csabát is, akit szeretetében fogadott, magánál is jobb költőnek tartott. Fecske idősebb, Bódva-völgyi költőbarátjának a *Túl az Óperencián* (1975), valamint *Levél, Szalonnára* (1984) címen dedikált verset. A központosítást költői licenciával kezeli. Szereti a verssorok átívelését; az enjambement szókapcsolatokat, verssorok végén a szorosan összetartozó elemek különválasztását. (*Enjambement*: átívelés; *enjamber*: átlendül, átugrik, átlábol.) A *Túl az Óperencián* című versét hét szótagból álló, kétütemű ritmusban, 4 || 3 osztatú sorokban írta: „Perkupán, vén Perkupán / a világ gond-jusst adott. // Közel vala Szalonna: / érő rozsod hajlik ott. // Pipacstüzes rözsenyár, / zörög kukoricaszár. // Bő vetés, dús aratás, / kicsépelve a kalász – // Végtelen rét mély hava, / lélekfürdető fehér... // E vidéknek jó bora / vagy te, s szétfoszló kenyér! // Szalonnán, ott Szalonnán, / túl az Óperencián / te világítsz lobos láng! // Oda mélyült gyökered, / oda pirosult szived, // leveledzik éneked, / ott lombosul életed. // Törzsed szél ne dűtse ki, / gallyad fagy ne mессe le, / ki hitedbe öltözik, / többé ne vethesse le!” (Fecske Csaba: *Arcok holdudvara*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1978. 13.)

Csorba Piroska, a már Égbe költözött, áldott emlékezetű költőtárs, Fecske Csabáról készített kitűnő, verstani szempontú szakdolgozatában tüpontosággal mutat rá a versben található, Kalásztól származó mindegyik vendégszövegekre, átvételre, inspirációra. Ezek az utalások a stórfák rendjében a következők: 1. „Perkupán, vén Perkupán / mogyorófa vert kupán...” (Kalász László: *Perkupán*); Kalász László Perkupán született. 4. A kalász nyilvánvaló utalás a költő nevére, életművére, lírai „termésére”. 5. „Végtelen rét havában / megfürödtem lelkem mélyéig...” (Kalász László: *Végtelen rét havában*) 6. A bor és a kenyér utalás a Krisztus teste és vére, a szentáldozásra, a messiási létre vonatkozik. 7. A „Perkupán / ott Perku-

pán...” parafrázis, mint az 1. strófánál. 8. „Anyámnak szíve van, meleg, / piros és fáj...” (Kalász László: *Anyámnak kontya van*) 10. „...ne düts ki szél / menni nehéz / legalább állhatok...” (Kalász László: *Nőnek fejembe*; a *Ne düts ki szél* kötet cím is.) „...én mégis őrzöm hitemet / mint vihar után a föld a zsenge békét / s bábjait védi a hangya...” (Összegyűjtött s-gyűlt)

Bedecs László lényeglátóan szól a posztmodern költészet és Fecske Csaba egyik legfontosabb eszközéről, idézetjátékairól, parafrázisairól, vendégszövegeiről, a régiből újat komponáló idézéstechnikájáról, amelyet olyan magától értetődően használ, amelyet tökélyre fejlesztett. (Bedecs László: *Mennyivel könnyebb volna*. Fecske Csaba: Első életem. Bárka, 2007/2.)

Kalász László emlékezete

Kalász László szívós munkával, alsó tagozatos pedagógusként egy ország zugban vált országos hírű költővé. Díjai: Radnóti-díj (1970) József Attila-díj (1975); SZOT-díj (1985); Szabó Lőrinc-díj (1987); Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztje (1993). Kalász minden kicsinyesség, méltatlanság ellenére is szépen bontakozó – sajnos a jelenkorban már egyre ösztövérebb emlékezetének, kultuszának eredményeiről csupán mogyoróhéjban szólhatok. 1999-től Kalász László nevét viseli a Múcsony-Alberttelepi Általános Iskola. 2000-ben Kalász László emlékfá-ültetés a Tokaji Írótaborban. Emlékpark, emlékhely avatás Meszesen (2001). A költő a szülőföldjén, a feleségével együtt Meszesen kezdte a tanítást. Emléktábla és dombormű az Edelényi Művelődési Központban, 2001. Kalász-dombormű az edelényi gimnáziumban, amely a pedagógusköltő jelentőségét tudatosítja. Szalonnán – a Magyar Irodalomtörténeti Társaság égisze alatt – főképpen Porkoláb Tibor ügyszeretetének köszönhetően – 2002. április 11-én, a költészet napján, méltó ünnepség keretében avattunk emléktáblát a Bónis-Gedeon kastély falán. Kalász László családjával együtt ebben a falu egyik látványosságának számító, de eléggé lepusztult, hajdani kúriaépületében lakott, feleségével együtt az itt működő általános iskolában tanított. Kalász László Társaság, Edelény, 2002. Kalász László Általános Művelődési Központ, Múcsony, 2007. Kalász László Művelődési Ház, Perkupa, 2008...

Kalászt a Hetek költői nemcsak tisztelték, hanem nagyra értékelték és szerették is. A „dalos költőről” szólva Serfőző Simon arról vall, „Élni segít a dal”: megtartó szellemi-lelki erőt rejlik költészetében. Buda Ferenc testvéri szeretettel idézte meg, siratta el kenyeres pajtását. Ágh István meditatív *Havas gyászjelentés*ben örökítette meg a költőtárs temetésének emlékét. Szívből jövő versben búcsúzott perkupai-szalonnai költőbarátjától. Buda Ferenc *Kalász Lászlónak* címen egy-

kor ünnepi köszöntőt írt hajdani, debreceni diáktársának, költőbarátjának. Nem véletlen, hogy Bella István *Virágrög Kalász László sírjába* című versét így zárja: „Most földbe vet, le is arat, / fényé öröl, zsákjába rak / a Gazda; ami vagy, az legyél, / Kalász voltál. Most már kenyér.”

Hajdani és fogyatkozó jelenkori ismerői, olvasói, tisztelői, barátai reménykedve várják: mi lesz ennek a költői életműnek a sorsa. Oka volt rá, már 1992-ben kötet-címbe elkiáltotta: *Világ menj világgá*. Majd arról tett kötetnyi verses vallomást, hogy *Nagy jövő mögöttünk*. Erkölcsi kötelességünk, hogy örökségével méltón sáfárkodjunk, és illón értelmezzük, értékeljük, hozzáférhetővé tegyük hagyatékát. Ars poeticája ma is megvalósításra érdemes eszmény: „Tisztább világban emberként egészen (...) élhetni bátran tehetni merészen – mostanában csak erre gondolok.”

Látogatások, találkozások és konklúzió

Csak dióhéjban számolhatok be egy-két szalonnai látogatásomról. 1970. augusztus végén, friss diplomásként kerültem Edelénybe, a gimnáziumba. Annyit tudtam róla, hogy van egy valaha szép, de már romlásnak indult kastélya, és a közelében, Szalonnán lakik Kalász László költő. 1970-ben, egy szép őszi napon Edelényből vonattal utaztam Szalonnára, Kalász meglátogatására. A szalonnai vasútállomáson, amint a mozdonyvezető észrevette a vendégváró költőt, a gőzfűtülővel fűttenett egy nagyot. Aztán leszállt a gőzösről. Fejből elmondott egy Kalász-verset. A vasparipáról integetett. Búcsúzásul ismét fűttenett, és indult tovább Perkupán át Tornanádaskára.

Kalász Lászlót 1970 szeptemberétől haláláig ismerhettem. Családommal együtt szeretetébe, barátságába fogadott. Könyvajándékaiban őrzöm keze vonását, feleségemnek is szóló baráti dedikációit. 1978-tól, több mint egy évtizeden át, a miskolci *Napjaink* szerkesztőségében szerkesztőtársa lehettem, többek között Papp Lajos főszerkesztő, Feledy Gyula Kossuth-díjas grafikus, Serfőző Simon költő, rovatvezető, és más kiválóságok társaságában. Történt, hogy a *Napjaink* szerkesztősége Szalonnán meglátogatta Kalászt. Velünk volt meghívott vendégként az áldott emléké Kiss Ferenc, az istenadta tehetségű irodalomtörténész, kritikus is. Kihelyezett, rendhagyó szerkesztőségi ülést tartottunk. A Rakaca-tó vendéglőjében ebédeltünk. Kalász a vendéglőhöz közeledve lassított, majd megállt. Amint a vendéglős észrevette, hogy költőbarátja vendégeivel együtt megérkezett, kipenderült az ajtón. Tárt karokkal fogadott bennünket. Elmondott egy Kalász-verset. Megölelte költőbarátját. Lelkesen betessékelt bennünket vendéglőjébe...

Kalász Lászlót 50. születésnapja alkalmából Miskolcon, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban köszöntöttük tisztelői, költő- és író társai népes körében. Az

ünnepeken a Magyar Írók Szövetségét Fodor András képviselte. A Hetek költőcsoportból jelen volt Ágh István, Bella István, Ratkó József és Serfőző Simon...

Amikor Kalász kórházba került, a szendrői Dobog Bélával együtt látogattuk meg. Szeretetet vittünk, még többet kaptunk. Orvosa a kijáratig kísért bennünket. Szerinte a leletek alapján nem volt remény költőbarátunk meggyógyulására. Azzal köszönt el tőlünk: „Imádkozunk érte! Talán az segít.” Kalásznak utána még az Ég számos termékeny évet ajándékozott. Arany János *Sejtelem* című négy-sorosának óhaja vált valóra: „Életem hatvanhatodik évébe’ / Köt engem a jó Isten kérébe, / Betakarít régi rakott csűrűbe, / Vet helyemre más gabonát cserébe.”

Kalász Lászlót utoljára 1999. január 23-án láttam. Slezsák Imrével, az edelényi járási és városi könyvtár nagyszerű igazgatójával együtt – „Órállónak hívta a Sors” – látogattam meg Szalonnán. Szépen, emberül búcsúztunk tőle. Január 25-én az eliziumi mezőkre költözött. Végtisztességtevők sokasága, levett kalapú gyászolók kísérték utolsó útjára. A Hetek költői búcsúbeszédekben az összetartozásukról tettek tanúbizonyságot.

Akik Kalász Lászlót ismerték, tisztelték és szerették, azóta sem tagadták meg. A költő rokonszenves személyisége őszinte felelősségtudattal párosult. Slezsák Imre, az edelényi járási könyvtár igazgatója, Kalász minden verskötetét, a járás mindegyik könyvtárában bemutatta – rendszerint Kulcsár Imre színművész közreműködésével. (Fecske Csabának is része volt hasonló megtiszteltetésben.) Kalász emlékezete a rendszerváltást méltán élte túl. Tisztelete emléktáblák, emléklelek, névadások, rendezvények, szavaló és prózamondó versenyek révén elérte az irodalmi kultusz rangját. A kegyelet jele: végső nyughelyét a perkupai temetőben díszsírhellyel építették.

Edelényi gimnáziumi tanárként, Németh Lászlót kutatva, egyetemi doktori, majd az egri főiskolán és a debreceni egyetemen kandidátusi disszertációt készítve éreztem meg: az irodalom számomra is végérvényesen életformáló létértelmezéssé vált. Németh életműve volt legnagyobb irodalmi élményem és a Jeszenyinkutatás, majd pedig Kalász László költői munkássága, később az ars sacra és a Gárdonyi-művek tanulmányozása.

Kalász sorsára és életművére is érvényesek Nyíró József *A Megfeszített* drámája előszavában található szavai: „Mint az Isten, a haza sem eszme csupán. Mindkettő valóság. (...) A hazának is lelke van, mint neked, és – te is a lelke vagy. Ehhez tartsd magadat! A haza is te vagy”. Megerősítést kaptam. Megerősödött, elmélyült bennem Németh László igaza: a hazafiság mértéke az érte végzett munka.

Kalász lélekderűs, jókedvet árasztó, iróniát és önironiát is megcsillantó emberi és költői egyénisége a Bódva patakhoz, a Rakaca-tóhoz, a gyönyörűséges csereháti tájhoz, lakóinak világához erőst kötődő élménylírja maradandó érték. A *Nagy jövő mögöttünk* kötet címadása lételalát: léthelyzetünk, reményhitünk zseniális

kifejezése. Bízom abban, hogy perkupai-szalonnai emlékezete, tisztelete nemcsak a Bódva-völgyben, hanem határain túl is, az irodalombarátok emlékezetében és szívében is tovább fog élni: „ez az ég / de ez a szél / de ez a domb / meg ez az ér / megmarad.”

*

Kalász László önálló verskötetei

- *Szánj meg, idő!* (Magvető Kiadó, 1967)
- *Parttól partig* (Magvető, 1970)
- *Hol vagy, jövőd?* (Magvető, 1973)
- *Ne düts ki, szél* (Magvető, 1975)
- *Szint vallok a szelekkel* (válogatott versek, Miskolc, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács, 1983)
- *Mintha rögtön meghalnék* (Magvető, 1983)
- *Nehéz a szó* (válogatott versek, Magvető, 1984)
- *Világ menj világgá* (Miskolc, Felsőmagyarország Kiadó, 1992)
- *Megvárlok megújulás* (1995)
- *Ősszegyűjtött versek 1967–1972* (1995)
- *Nagy jövő mögöttünk* (1998)
- *A világ dallama* (2005)
- *Tisztább világban. 75 válogatott vers* (MKKM, Edelény, 2008, *Edelényi füzetek*)

Antológiák

- Az ének megmarad: Hetek (1985)
- *Pályatársak Kalász Lászlóról*. Bibliográfia. A költő születésének 60. jubileumára. Edelény, 1993. Szerkesztette: Laki Lukács László. Lektorálta: M. Takács Lajos; Előszó: Buda Ferenc
- Kalász László: *Egyetlen idő: egy tokaji asztaltársaság antológiája* (1997)
- *Más ég, más föld*. A Hetek költőinek antológiája (2001);
- *Kalász László (1933–2001)*. Bibliográfia, szemelvények. Edelény, 2003.

Fontosabb források:

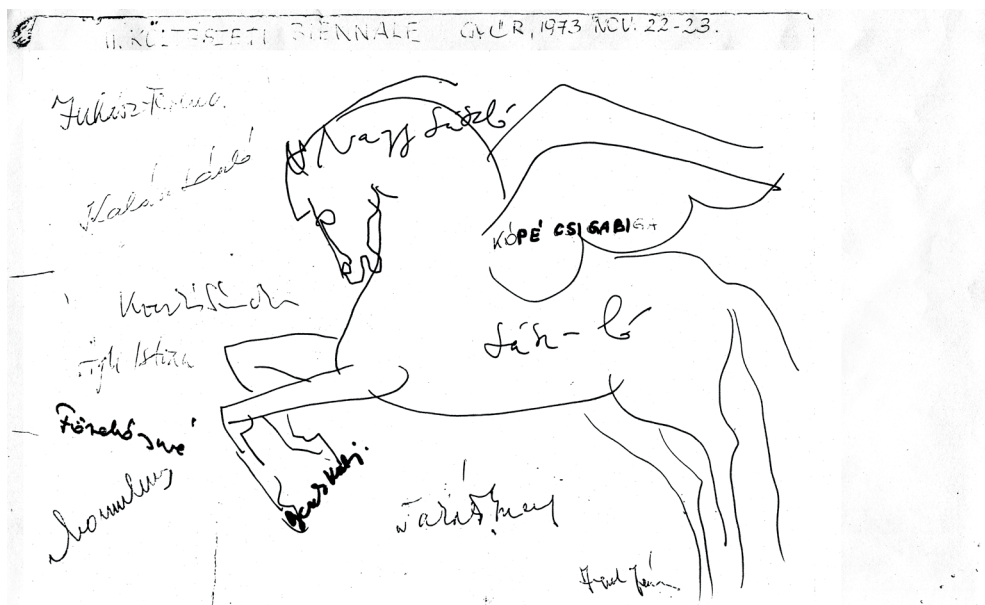
- Antal Álmos: *Kalász László. A költő verseinek és a róla írt kritikáknak bibliográfiája*. Borsod Megyei Nyomda, Miskolc, 1967. (*Bibliográfiai füzetek* 5. / II. Rákóczi Ferenc Könyvtár)
- Cs. Varga István: *Költő a Bódva-völgyben*. Kalász László születésének 65. évfordulója tiszteletére. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár, Edelény, 1998. (*Edelényi füzetek* 17.)

- *Kalász László, 1933–1999. Bibliográfia, szemelvények.* Összeállította, szerkesztette: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum, Edelény, 2003. (*Edelényi füzetek 29.*)
- *Kalász László. Válogatott bibliográfia.* Összeállította Józsay Zsoltné. II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc, 2005.
- MEK: *A magyar irodalom története 1945–1975.*
- Cs. Varga István: *Búcsú Kalász Lászlótól.* Archiválva 2007. május 21-i dátummal a Wayback Machine-ben.
- *Kortárs magyar írók.* Zempléni Múzsza. Archiválva 2008. február 14-i dátummal a Wayback Machine-ban.
- *Hangraforgó Arcképcsarnok.*

Fényképek

II. Költészeti Biennálé, Győr, 1973. november 22–23. Középen Nagy László, mellette kalapban Takáts Gyula, jobbról a második: Kalász László, harmadik: Ágh István.

Nagy László rajza a II. Költészeti Biennálén, Győr, 1973. november 22–23.

Kalász László köszöntése 50. születésnapján: Kalász László, Környei Lászlóné és Cs. Varga István. Miskolc, 1983. február 3. II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár.

Kalász László köszöntése 50. születésnapján. Miskolc, 1983. február 3. II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár. Balról jobbra: Bella István, Cs. Varga István, fehér blúzban Cs. Varga Istvánné, Ratkó József, Slezsák Imre, Fodor András, Kulcsár Imre, Serfőző Simon, Kalász Lászlóné és Kalász László. Miskolc, 1983. február 3. II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár.

Domborműves síremléke a perkupai temetőben

Kalász László Művelődési Ház, Perkupa

Kalász László Általános Iskola, Szalonna

Emléktábla a perkupai Kalász László Általános Iskola falán. Felirata egy Kalász László-idézet: „Tisztább világban, emberként egészen”

Kalász László

Végtelen rét havában

megfürödtem lelkem mélyéig

fölöttem nagy madarak húztak
körülöttem nyulak lapultak
békés óriás hegy-ökrök
gerincére meztelen
felszaladtam sütkérezni
lágycukkat csiklandoztam
erdő-szőrűket húzgáltam
óriás testük meg se mozdult
lomha testük meg se moccan

hiábavaló fényemre
ostorral pattintott apám
mondta:

tirhulj beste kölyke
szemszedetett láss dologhoz
önnön-fényű mást világíts
aranymarkú nekem is szórj
mókuskedvű bút nevetess
fennlovagló szállj apádhoz
gyémántszerű nézz magadból
napjaidból láss jövődbe

kiförmedvén haragját rajtam
haragpiros arca felé
számat fülemig járattam
meglóbáltam minden lábam
hegy-tehenek gerincéről
völgyi patakba lóbáltam
léket rúgtam a jegébe

apám:

tirhulj beste kölyke
alávaló láss dologhoz
világcsúfja nem bolondozz
harangszájú ne kolompolj
láss bajunkat renyhe kölyke
minket lehúz ne ficáncolj
viaszlelkű
emberek sorsához lágycuk

elszipogván keservét rajtam
felugrottam nagy nevetve
s le a völgybe!
cigánykerekeket vetve
sityakkal tejet merni
szaladtam a völgyi kúthoz
hej de mélyen nem volt semmi
s még szólt: állj félrebb az útból!

apám sittyentett utánam
nagy parittyakő-hangjával
én ugyan félre nem álltam
lezuhantam sírva-ríva
mondtam:

én eddig csak sírtam
ne tanítson engem senki
emberek sorsán vajúdtam
megpróbálnék már nevetni

nagylihegve így talált rám
nem szólt kézenfogott apám

később:

te mákonyos szemű
álomjáró dologhoz láss
vágjad csak pelleerejű
s rosszat nem lendíthet jobbra
ólomkezű szaporázzad
madárlelkű hullj a földre

mondtam:

vágyam el nem hagyhat
azt fogom én már csülökre

magamban:

no beste kölyke
lóringáló láss dologhoz
önnön-fényű mást világíts
aranymarkú másnak is szórj
mókuskedvű bút nevetess
fennlovagló szállj apádhoz
gyémántszemű nézz magadból
napjaidból láss jövőnkbe

Szint vallok a szelekkel

a szelekkel együtt bizonyítom
hogy már tavasz van
tavasz van kertünk alatt
és csak szét kell tárnom karomat
csak szét kell tárnom karomat
s a világ beleomlik
a világ mindenestől beleomlik
mert már tavasz van
mert már anyám a fény felé fordítja
a fény elé tartja
a kéthetes tojásokat
s röntgenezi a Nappal
röntgenezi öreg szemével
a törékeny mindenséget
a törékeny mindenség ér-futásait fürkészi
hogy mi kél majd ki
fürkészi a jövődöt
a kert alatt tipegő aranybolyhokat
fürkészi az életet és színt vall
öreges mozdulása a tavasszal
és ősz hajában kunkorodik egy tincs is
s jövődő kacsák billegése
ingatja fejét jobbra-balra

s a lánykor népdalai
az újulás nász és születés
dalai türemlenek fel
s a lánykor táncai
az újulás nász és születés táncai
mozdulnak öt-kísérő-emlékező mozdulatomban
hogy tartsam arcom a Nap felé
hogy a fény elé tartsam arcom
s előhívott szeplőivel
negatívjaimat ügyeljem
hogy előhívott szeplőivel
lássam a Földet
a Földet melyet a fény elé kell végre tartani
mint anyám a tojásokat